

Η ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΝ ΠΟΛΥ

Η ΩΡΑΙΑ ΦΕΡΡΟΝΙΕΡΑ

Γ'.
ΦΗΣΑΜΕ στο προηγούμενο φύλλο τους δύο νεαρούς έρωτευμένους, την 'Ιωάννα και τον Ρενέ, να φιλοφιλούντα τη στιγμή που μπήκε ο κύριός των και προστάτης των διαγρόφος, Φερρόν, και τους έπιασε επ' αυτοφώρω.
Νά πως συνέβη το άπροβτο αυτό :
"Όταν ο Φερρόν γύρισε σπίτι του και μπήκε στο δειπνίο δωμάτιο, δέν άκουσε τον Ρενέ να συνεχίζει το διάβαμά του και, κυριευμένος από ύπνο, κόλλησε τ' αυτί του στην πόρτα.
Δέν άκουσε τίποτε άμως, γιατί οι δύο νέοι συνηνοούντο σιωπηλά, και ή σιωπή αυτή, που ήταν εύλογότερη από κάθε άμλια, έκανε τον οικοδεσπότη να χλωμάσει.
'Ο Φερρόν δέν έννοισε να παραπαθή περισσότερο ή ψυχική του άδμνια και άναξε άπότομα την πόρτα, πίσω άπ' την όποια πλεκόνταν το τρυφερό ειδύλλιο.
'Ο υπάλληλός του άφησε άμέσως άπ' την άγκαλιά του την 'Ιωάννα και σηκώθηκε τρέμοντας μπρός στον κύριό του, που τον κτύπησε με τρυφερή άψη.
'Η 'Ιωάννα άμως συγκέντρωσε όλη την άπάθειά της και έλεγε στο διαγρόφο μ' έτοιμότητα :

—Μπα, έσεις είστε, πατέρα ;...
—'Αλλά ό επατέρας άφησε χωρίς άπάντηα την κόρη του. Έδειξε μόνο στον υπάλληλό του με το δάχτυλο την άνοιγμένη πόρτα και του έλεγε με άγρια φωνή :
—Φύγε ! Φύγε γρήγορα από δω !... Δέν διάχω από την ύπνεσία μου και δέν σου έπατέρω να ξαναβήεις έδώ... Ποτέ, τ' άκουξ ; Ποτέ να μίν ξαναπατήσης στο κατώφλι του σπιτιού μου...
'Ο δυστυχιόμενος νέος, ξαρωμένος και φοβισμένος από τις άπειλές του Φερρόν, έφυγε άνα βρεγμένη γάτα.
—'Αλλά, πατέρα... θέλησε να διαμαρτυρηθή ή νέα.
Τόσε ο Φερρόν άωρισε προς αυτήν και της έφώναξε με τον ίδιο τόνο :

—Θέλεις να τον σκοτώσω, 'Ιωάννα ;
—Νά τον σκοτώσης ! Και γιατί, Θεέ μου ;
—Πια τον αγαπάς !...
—Τόν αγαπάω ! 'Εγώ ! 'Απατάσθε... Δέν τον αγαπάω...
—Τόν αγαπάς !
—'Όχι !
—'Ορκίσου το !
—Τό όο... Καλά, κ' άν τον αγαπά, είνε κακό ;
—Τί είνε ; Μά δέν έμάντηες ότι σ' αγαπά, 'Ιωάννα...; ότι σέ λατρεύει μ' όλη την ψυχή μου...; ότι δέν ξω παρά μόνονα για σένα ;... 'Ελα δά... Γιατί φεύγεις ;... Σε φροβίζει ή άγάτη μου ;... Μά θά έξασφαλίσης το μέλλον σου, θά πλουτίσης... Ό ά γίνης γυναίκα μου, θά άποράσσεια πενά... 'Ο, άν ήξερεις πόσο σ' αγαπάω !... Δέν έμια νέος, αυτό εν' άλήθεια, αλλά τί περιάζει ;... Τό σώμα μου είνε πενήνια χρόνια, αλλά ή ψυχή μου είνε μόλις είκοσι... 'Απάντησέ μου λοιπόν... Δέχσου !... Γιατί διατάζει να κίνης ευτυχισμένος έκείνον που σ' αγαπάει δνδ χρόνια τώρα με τόση τρυφερότητα ;... Για σκέψου που θά γυρίζεις τώρα, άν δέν ήμουν έγώ να σέ γλυτώσω από την άβλύδινα ;...
Και ό νέρος έξασκολούθησε την έξιολόγησή του, με την ίδια πάντοτε παραφορά :

—Θά γίνης σύζυγος ένός διαγρόφου, ένός πλουσιου διαγρόφου... Δέν σου άρέσει αυτός ό γάμος, 'Ιωάννα μου ;... 'Όταν σέ είδα μαζί με τον Ρενέ, με πίκασα να διαμώναίω μου... 'Αλλά είχα άδικο που σέ υποκάστημα... Μπυρούσεις ποτέ ν' αγαπήσης ένα παιδί σαν αυτόν, ένα μωρό ;... Τόν έγελούσεις, έπιασες μαζί του... Δέν εν' έτα ; Δός μου τώρα το χέρι σου, 'Ιωάννα... 'Η θέλησή σου θάνα για μένα διαταγή... 'Ελα να παντρευτούμε... Κι' άν τό θέλεις, θά μείνω και μετά τό γάμο μας πατέρας σου, φίλος σου... 'Όταν όμως θά σπεφνωθώμε, δέν θά φοβάμαι να μός χωρίση κανένας... 'Επί τέλους πέξ μου... 'Απάντησέ μου, 'Ιωάννα, ώραία μου 'Ιωάννα, λατρευτή μου 'Ιωάννα...
'Ο Φερρόν, καθώς μιλούσε, έσφιγγε στασασιακά τά χέρια της νέας, σαν νάβηλε να της μεταδώση όλη τη φωτιά που την έφλόγιζε.
'Ωστόσο, αυτή σάπαινε. Σάπαινε γιατί συλλογιζόταν. Νά γίνη σύζυγος...; σύζυγος αυτού του άνθρώπου που έμωαζε σαν πατέρα της !... Ναί, μά θά γινόταν πλουσία, πολύ πλουσία... Κι' έπιτα θά ήταν σύζυγος ένός διαγρόφου, μά μεγάλη κυρία...
—Ναί, μά άν αγαπά κανέναν άλλον ; είνε έξαρνα στο Φερρόν.
—'Α, όχι, όχι... Αυτό είνε άδύνατο, 'Ιωάννα... Πέξ μου επί τέλους σοβαρά τί σκέφτεσαι...

'Η 'Ιωάννα σκεφτόταν τον ώραίο και νέο Ρενέ, αλλά σκεφτόταν άκόμα και τά χρίματα του γέρον Φερρόν.
Πούξ θά της απαγόρευε ν' αγαπά τον Ρενέ, όταν θά ήταν παντρεμένη με το διαγρόφο ;
—'Αλλά... τραβίσε.
—'Ω, μίλησέ μου... μίλησέ μου, 'Ιωάννα... Δέν καταλαβαίνεις λοιπόν πόσο σ' αγαπά, πόσο ύπερόφο για σένα ;...
'Η κόρη έξασκολούθοσε να τον κτύπη με τά ώραία της μάτια, που τά ίσκιωνε τώρα μά σκέψη μυστική.
—'Αφήστε με να σκεφτώ, του έλεε. Μου μίλησате τόσο ξαρκικά... Μά βρίζατε άπροτοίμαστ... Μή μου γυρεύετε άμέσως άπάντηα σ' ένα ζήτημα τόσο δύσκολο...
—'Ω, όχι !... Θέλω ν' άκούσω τώρα άμέσως την άπάντησή σου... Δέν πιστεύω να φανής άπέναντι μου άγάραστη, 'Ιωάννα... Δέν θάχης τη σκληρότητα να μου φρακμάκωσης τη ζωή που μου ύπαίλειπτα... Τό έξω έγώ πως είσα καλή, πως έχευς τρυφερή καρδιά...
'Η 'Ιωάννα σάπαινε. 'Ηταν βυθισμένη σ' ένα είκοσι ληθάρογο κ' άφινε τά χέρια της μέσα στα δικά του, χωρίς να τά άποστη.
'Επί τέλους έκανε άνοισάθηα μά κίνηρα, σαν νάχε πάρει την άπόφασή της.

—Λοιπόν ;... Ξαναρώτησε άπότομα ό διαγρόφος.
'Η 'Ιωάννα σηκώθηκε, τον κτύπησε κατάματα και, γέροντας λίγο το κεφάλι της, του ψεθύρισε με φωνή, που μόλις άκούστηκε :
—Μ' αγαπάτε λοιπόν ;
—Και ρωτάς άκόμα γι' αυτό ; Νομίζεις ότι άγάτσα έγώ άλλη φορά, 'Ιωάννα ; Μάθε πως έσύ είσα ή πρώτη και τελευταία μου άγάτη... Πέξ ένα σναί και θά μ' έχης σ' έλά σου τη ζωή δούλο σου, όχι σύζυγο σου...
'Η 'Ιωάννα κούνησε το μικρό χαριτωμένο της κεφάλι και, απλώνοντας του τό χέρι της, ψεθύρισε :
—Λοιπόν, άφοϋ τό θέλεις, ναί !
Και όρχηκε επάνω σ' ένα κάθισμα, ένά ο Φερρόν, τρελλός άπ' την εύτυχία του, γονάτισε μπροστά της κ' άρχισε να της γεμίζει τά χέρια με φιλά.
Την άλλη μέρα κούλας την παντρεύτηκε. Την έκαμε γυναίκα του κ' ήταν καταμαγεμμένος άπ' την τύχη του. 'Αλλά ό παλιός υπάλληλός του, ό καπιούνης 'Αλαιν Μπροντιού, μουμούριζε μέσ' άπ' τά δόντια του :
—'Αστον και θά πάθη καμιά βρομοδοουλειά, που θά τό φροιά και δέν θά κρινώνη.
Και δέν είχε άδικο, όπως θά δοίμε παρακάτω.

Μερικούς άρχισε μετά τό γάμο της, ή 'Ιωάννα άρχισε ν' άποστρέφεται το σύζυγό της. 'Η άποτροφή της μάλιστα αυτή μεγάλωνε όλοένα. Μολονότα όμως άηδίαζε κάθε μέρα και περισσότερο, δέν τολμούσε να του τό δείξη. 'Απειναντίας του χαμογελούσε και τον εύχαριστούσε θεομιά, κάθε φορά που υπεβάλλετο σέ καινούργιες χρωματικές θέσεις για τό κατήρι της.
Ντιντόνα με τό άρωθέστερα κ' άρωθότερα φορέματα και δέν άφινε διακοβόσει, στην όποία να μη λάβη μέρος. 'Όλοι οι άλλοι μιλούσαν τώρα για την ώραία Φερρονιέρας, όπως την έλεγαν και έγκωμάσιαν την καλλονή της, έδολιόνοντας τη ζήλια τους προς τον εύτυχιώμενο σύζυγο που χαούσαν τά θέληγρια ένός τόσο φωαίου πλάσματος.
Μά μέρα, ό Φραγκίσκος Α' της Γαλλίας βρισκόταν μαζί με τον διάσημο ζωγράφο Λεονάρδο ντά Βίντσα, στον όποιο είχε αναθέσει τη διακόσμηση των άνακτόρων του Φοντανειμιλά, και με τον μπριγκαν Λεσάντ, που είχε επιβείσει στην άνωκοδόμητα του Λούβρου. Οι τρεις άνδρες ήσαν μέσα στην αίθουσα των δεξιώσεων του Φοντανειμιλά και περιπατούσαν κουνεινάζοντας.

'Ο βασιλεύς έξηγήωσε στον 'Ιταλό καλλιτέχνη πως ήθελε να διακοσμηθή ή αίθουσα.
'Ο Λεονάρδο ντά Βίντσα ύποκλήθηκε χαμογελώντας :
—Μείνατε ήσυχοι, Μεγαλειότατε, του έλεε. Θά γίνη άμορφη σαν την ώραία Φερρονιέρα.
'Ο Φραγκίσκος σήκωσε το κεφάλι του και κτύπησε κατάματα τό ζωγράφο.
—Είνε πραγματικά τόσο ώραία αυτή ή γυναίκα, Λεονάρδε ; τό ρώτησε.
—Μεγαλειότατε, είνε μά καλλονή από κείνες που υιοκλειπιά σκλαβώνουν τους άνθρώπους...
—'Ο βασιλεύς γέλασε δυνατά.
—Είμας περίεργος να μάθω, άν θά σκλάβωνε κ' έμένα, έλεε.
—'Ισως ή Μεγαλειότης σας να βοή άσχημη την κυρία Φερρόν, αλλά ή κούνη γνώμη βρισκείται με τό μέρος της...
—'Εγώ θέλω ν' άκούσω τη γνώμη ένός καλλιτέχνη, σαν και σάς... Γι' αυτό σάς ρωτά : Τη βρισκείται πραγματικά ώραία ;
—Μεγαλειότατε, συμφωνώ κ' έγώ με την κούνη γνώμη...
—Είνε τόσο ώραία λοιπόν ;

'Ο Ρενέ σηκώθηκε τρέμοντας μπρός στον κύριό του...

ΤΑ ΑΠΛΥΤΑ ΤΩΝ ΕΣΤΕΜΜΕΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ

Ο εξάφαλμος της Μαρίας Φερσίας. Ένας μονάρχης χωρίς καρδιά. Το πρώινθ ζήτημα με τη βρεγμένη πετσέτα. Πικριμιάδης άπλωσια και ακαθαρσία. Ο Μέγας Φρειδερίκος και η γυναίκες. Η σχέσεις του με τη σύζυγό του. Οι «Μινιόν» της Πρωσσίας Αύλης. Άγώνες ταχυφαγίας και πολυφαγίας. Οι φίλοι του βασιλέως και η προλήψεις του. Η φάρσες του βασιλέως. Μία επιθυμία του που δεν εξετελεσθή, κ.τ.λ.

Μ. Φρειδερίκος, ο γνωστός βασιλεύς της Πρωσσίας, ο οποίος μόνος από όλους τους ηγεμόνας του οίκου του έλαβε το επίθετο του μεγάλου, ήταν ένας βασιλεύς με αναμφισβήτητα διοικητικά και στρατιωτικά χαρίσματα. Είχε όμως και αυτός κά... αλλιά του.

Γι' αυτό μάλιστα, η περίφημη αυτοκράτειρα της Αυστρίας Μαρία-Θηρεσία, η οποία τον εγνώριζε αρκετά καλά, γιατί στην αρχή ύπηρξε αντίπαλός της και κατόπιν σύμμαχός της, έγραψε γι' αυτόν τα εξής χαρακτηριστικά :

«Ολος ο κόσμος ξέρει άν και πόσο πρέπει να βασίζεται κανείς στην βασιλεία της Πρωσσίας και στους ύρκους του. Είναι τόσο γνήσια όλ' αυτά, ώστε κανένας ηγεμών δεν μπορεί πεινά ν' απατηθή από τις ύποψείσεις του και να εκπληγή από τις άπιστίες του. Τόν έχουν μάθει όλοι...».

Ο Φρειδερίκος, εκτός των άλλων, δεν είχε καθόλου καρδιά. Άγνωστος τί θα πη έπαίξεια και καλοσύνη.

Την κατοικία του τη συνηθισμένη την αποκαλούσε «Σάν Σουσία», δηλ. «Αφροντιούδα», και την είχε χτίσει σύμφωνα με το ύπόδειγμα ξένων ανακτόρων.

Μέσα στο παλινό αυτό οίκημα, στο όποιον οδηγεί μία πανήγυρη τεραστία σκάλα, σφύονται άκόμα το φλάουτό του, τα τετράδια της μουσικής του και η άποσκευές του, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και μία ζύλινη κακοφτιαγμένη κασέλλα.

Ο Φρειδερίκος δεν ήταν καθόλου λεπτός και κομψός στους τρόπους του, άπεναντίας ήταν έξαιρετικά ακάθατος και δεν πρόσεχε καθόλου στην τουαλέτα του.

Έπειδή ήθελε νά ζυγιάει κάθε πρωί στις τέσσερες και δεν μπορούσε νά σηκωθεί μόνος του, έβαζε το θάλαμηπόλο του και του πετούσε στά μούτρα μία πετσέτα βρεγμένη με κρύο νερό.

Άφου σηκωνόταν από τό κρεβάτι του, φορούσε τη στρατιωτική του στολή και έβαζε στό κεφάλι του την άχώριστη περούχου του. Κατόπιν ένας ύπηρέτης τόν έξυρίεζε, ενώ ένας άλλος άναβε φωτιά στό δωμάτιο.

Μερικές φορές φορούσε άποπάνω του και ένα είδος νυχτικού που είχε μαυρίσει άπ' την ακαθαρσία, πολύ δέ σπανίως και σ' έξαιρετικές μόνο περιστάσεις έπιλενε τό πρόσφορό του. Η... άπλωσία του ήταν παροιμιώδης. Ίσού τί γράφει σχετικάς κάποιος αλλόδαξ που διέτελεσε πολλά χρόνια στην ύπηρεσία του :

«Η άπιστοσύνη του Φρειδερίκου και πρός την πιο στοιχειώδη καθαριότητα είναι τόσο μεγάλη, ώστε σχηματίσα τη γνομική ότι πάσχει από ύδροφοβία. Άντι νά πλέν, όπως όλος ο κόσμος, τό πρόσφορό του, τό πασάλλει με... ύπερο φτιασίδι !».

Ο βασιλεύς από τη συνήθειά του είχε νά παίξει επί σειράν ολόκληρων ωρών φλάουτο έγερνε πάντα τό κεφάλι του πρός τόν άριστερό όμο και τό ελάττωμα αυτό τό έμεινε σε όλη του τη ζωή.

Η ήμισυόφηση του ήταν πολύ πενήγρη. Άπετελείωτο από μία στολή για τίς έπίσημες τελετές, η όποία είχε ραπτείε στα 1740 και την όποία χρησιμοποιούσε μέχρι του... 1786, από δύο—τρεις παλές φο-

— Πάρα πολύ !
Ο Φραγκίσκος αισθάνθηκε μία επιθυμία που κι' άλλη φορά την είχε δοκιμάσει.

- Πρέπει νά τη δώ αυτή την ώραία Φερρονέρα ! είπε.
- Δεν είναι δύσκολο, άποκρίθηκε ο μηχανικός, παίρνοντας κι' αυτός μέρος στη συνομιλία ;
- Είναι εύκολο, Λεσκότ ;
- Μάλιστα, Μεγαλειότατε.
- Δουτών, θα πάμε στό Παρίσι νά ιδούμε την ώραία Φερρονέρα, την όποία ένας έξοχος καλλιτέχνης έκαινει τόσο πολύ.

Μετά δύο μέρες ο βασιλεύς είδε πράγματι σ' ένα χορό τη σύζυγο του γηραιού δικηγόρου. Την είδε και γοητεύτηκε, τη βρήκε άνατερη των προσδοκιών του κι' άκουσε νά τόν σέρνει σάν μαγγήτης.

Τη συνέχεια θα τη δοήμε στό ερχόμενο φύλλο.

ρεσίες και από ένα ζευγάρι χοντρές μπότες, τις όποιες ο βασιλεύς έβγαζε μόνον όταν κοιμόταν και η όποιες από την πολικαρία είχαν πάρει ένα άπροσδιόριστο χρώμα.

Όλ' αυτά ο Φρειδερίκος τά έκανε, όχι μόνο γιατί ήταν τέτοια η ιδιοσυγγρασία του, αλλά και γιατί ήθελε νά καταπολεμήσει τις ξένες συνήθειες, η όποιες ερχόντουσαν κυρίως από τη Γαλλία και άπειλούσαν νά επαβλήθουν στη χώρα του.

— Πρωτιμιά νά πεθάνω στά σκουαίδια, έλεγε, παρά νά μιμηθώ αυτούς τους γελοιούς Γάλλους !...

Η αντίπαθεία του πρός τη Γαλλία έφτανε μέχρι τέτοιου σημείου, ώστε κάποτε βάρπτισε τό στρατιωτικό όλογο του με τ' όνομα του ένδόξου στρατήγου Κοντέ !

Η γυναίκες δεν εξακουόταν σ' αυτόν κανένα θέληγτρο και φερνόταν άπέναντί τους όπως θά φερνόταν... στα ζώα, τά όποια εν τούτοις αγαπούσε.

Καμμιά γυναίκα δεν τόν είχε επηρεάσει κατά τη διάρκεια της ζωής του, ούτε αυτή άκόμα η σφεζύγος του, με την όποία η σχέσεις του ήταν άσημαντες η' μάλλον... άνύταρκες.

Όυτε κι' αυτήν, ούτε και με καμμιάν άλλη απόχτησε παιδί. Τό γεγονός αυτό είχε ύπ' όφην τον και ο Γάλλος ύπουργός Τυργκό, ο όποιος έσατύρισε τόν μεγάλο Φρειδερίκο στό παρακάτω έπιγράμμα τό :

«Έκατό χιλιάδες άνθρωποι βρήκαν τό θάνατο άπ' αυτόν, αλλά κανένας τη ζωή !».

Ο Φρειδερίκος, εκτός των άλλων, είχε στην Αύλη του όγτώ—δέκα άδιοφοκαμωμένους νέους, οι όποιοι έκαλοίντο «Μινιόν» και οι όποιοι τινόντουσαν κατ' έντολή του με πλούσια άνατολίτικα φορέματα.

Άπό καιρό σε καιρό, όταν ο Φρειδερίκος βρισκόταν στις καλές του, καλούσε τους «Μινιόν» στό τραπέζι του, όπου ροκάνιζε και κατεβόγθιζε σάν άγγιμι ! Όταν τελείωνε τό φαγητό του, τά χέρια του, τό στόμα του, τά μάγουλά του, όλα ήταν άλειμμένα με σάλισης !

Στά «Σάν Σουσία» γινότανε ταχτικά γεύματα, κατά τά όποια τινόντουσαν άγώνες ταχυφαγίας και πολυφαγίας.

Όταν οι συνδαιτημόνες εχόρταναν, για νά φάνε άκόμα, ξεκοιμπανόντουσαν, άφαιρούσαν τά περιλάιμά τους, έβγαζαν τις περούκες των και ζαπλιώνοντουσαν σχεδόν γυμνοί άπάνω στό πάτωμα.

Άπό όλους τους φίλους του ο Φρειδερίκος αγαπούσε περισσότερο κάποιον Άργκνεν, ο όποιος δεν έπίστευε ούτε στό Θεό, ούτε στό Διάβολο.

Εν τούτοις ο Άργκνεν είχε μερικές προλήψεις, η όποιες διασκεδάζαν πραγματικά τόν ιδιόρρυθμο μονάρχη. Φοδόνταν π.χ. την Παρκεσκή, έτρεμε σάσις έβλεπε... χορούς και όταν έβλεπε άνθρωπος με μαύρα ρούχα γινόνταν έξω φρενών από τό φόβο του.

Ο Φρειδερίκος, ο όποιος ήξερε πειά όλες του τίς συνήθειες και στον όποιο άρεσαν ύπερβολικά τ' άστειά κι' η φάρσες, για νά διασκεδάσει, άναποδογύριζε συχνά μπροστά του την άλαοτήρη, τόν προσκαλούσε στα γεύματά του πάντοτε ως δέκατο τρίτο και έβαζε νά τοποθετήσουν τά μαχαρολήθρονά του σε σχήμα σταυρού.

Άλλά η τρυφερότητες του μονάρχη δεν σταματούσαν εδώ. Μία φορά ο Φρειδερίκος, που ο φίλος του έπασχε από συνάχι, μεταμφέστηκε σε... πακά και πήγε στό σπίτι του άκολουθούμενος από έναν δίσκο και μερικά παιδιά που βαστούσαν λαμπάδες.

Ματώντας μέσα κατεβήθησαν πρός τό κρεβάτι του άρόφωτο ψάλλοντας τη νεκρώσιμη άκολουθία. Όταν έφτασε στό προσκέφαλό του, ο Φρειδερίκος έβρεσε στό κεφάλι του ένα δοχείο γεμάτο λάδι.

Ο δυστυχισμένος άσθενής νομίζοντας πως έχει νά κινή με πνεύματα της Κολάσεως, άρχισε νά κλαίη και νά προσεύχεται ζητώντας με ταπεινότητα συγχώρησι και έλεος. Μπροστά σ' αυτό τό θέαμα ο βασιλεύς και οι συνοδοί του έκοασαν στα γέλια και έτσι άπεκαλόφη η φάρσα που είχε παίξει ο βασιλεύς.

Όταν ο Φρειδερίκος πέθανε, παράγγειλε νά τόν θάψουν στον κήπο του άνακτόρου του στον ίδιο τάφο με τους σκύλους του, θέλοντας μ' αυτό νά δείξει την αεφροσύνη του πρός τους θεοσκευτικούς και τούς άνθρωπινούς τύπους.

Η παραγγείλια του όμως, άν και άνεγάρφετο ρητός στη διαθήκη του, δεν εξετελεσθή και ο νεκρός έτάφη στο ύπόγειο της εκκλησίας του Πότσδαμ, όπου καμμένει μέχρι σήμερα.

Ο Μέγας Φρειδερίκος (Αυτοπροσπογραφία του, εφρεθείσα στό χείρογραφέ του).